

О. М. Римкандидат юридичних наук,
докторант кафедри соціального права
Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИЗНАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ОСОБИ ДЛЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Стаття присвячена окремим аспектам процедури визнання професійної кваліфікації осіб, які мають намір працевлаштуватися в одній із країн Європейського Союзу. Проаналізовано передумови закріплення спеціальних наднаціональних правил підтвердження кваліфікації особи в разі здобуття відповідної освіти в іншій державі-члені, аніж держава бажаного працевлаштування. Зазначається, що розрізняють два види професійного визнання: фактичне та юридичне. Основна відмінність між ними полягає в тому, що юридичне визнання стосується регульованих професій, тоді як фактичне – нерегульованих. Автор акцентує увагу на тому, що на рівні Європейського Союзу не закріплено, які професії вважатимуться регульованими. Натомість встановлюються загальні критерії та рівні кваліфікації, документальне підтвердження яких є підставою для професійного визнання. Доводиться, що правове забезпечення визнання кваліфікації для регульованих професій здійснюється у двох площинах: законодавчій і судовій. Наголошується, що спеціальних правових інструментів щодо визнання кваліфікації для нерегульованих професій у Європейському Союзі немає, а доступ до них здійснюється завдяки свободі вільного пересування осіб. Підкреслюється, що в основі професійного визнання для регульованих професій лежить принцип взаємності, що є одним із основних принципів лібералізації транскордонних економічних відносин і вважається одним із засобів забезпечення свобод внутрішнього ринку Європейського Союзу. Згідно з ним, кваліфікація, здобута відповідно до законів і правил в одній державі-члені, повинна бути визнана такою в іншій державі-члені. Тобто законна сила документів про освіту, які видала іноземна держава, що є членом Європейського Союзу, підтверджується уповноваженими національними органами іншого члена Європейського Союзу з метою доступу до навчання чи професійної діяльності. Підсумовується, що у Європейському Союзі визнання професійної кваліфікації засвідчує достатність отриманої кваліфікації для здійснення професійної діяльності за конкретною спеціальністю в країні перебування. А способи підтвердження кваліфікації відрізняються залежно від типу професії та наявності громадянства Союзу.

Ключові слова: Європейський Союз, працевлаштування, професійна кваліфікація, принцип взаємності, регульована професія.

Постановка проблеми. Створення єдиного ринку праці Європейського Союзу зумовлює потребу надати громадянам однієї держави-члена право працювати в іншій державі-члені. Водночас окремі сфери діяльності потребують фахівців із відповідною професійною підготовкою. Наприклад, лікарі, пілоти, архітектори, агрономи, вчителі, юристи й інші. Наведене засвідчує необхідність забезпечити взаємне визнання між державами-членами Європейського Союзу (далі – ЄС) національних дипломів, свідоцтв та інших документів, які надають доступ до відповідних професій і засвідчують кваліфікацію працівника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання процедур визнання документів про освіту й підтвердження кваліфікації особи з метою подальшого працевлаштування в ЄС вивчали багато науковців. Різноманітні аспекти взаємного визнання професійної кваліфікації як основи ефективною трудовою та академічною мобільності громадян ЄС були предметом дослідження таких учених, як: І. Борута, Є. Гамарська, О. Дарморіс, Т. Заплатіна, А. Коротаєва, В. Муравйов, Г. Чанишева, А. Четверіков і багатьох інших. Проте певні аспекти цієї проблеми залишаються поза увагою науковців і потребу-

ють детального вивчення. А саме, необхідно комплексно проаналізувати способи й умови визнання професійної кваліфікації на рівні ЄС, адже євроінтеграційні прагнення України вимагають приведення вітчизняного законодавства у відповідність з європейськими стандартами.

Метою статті є вивчення процедури підтвердження професійної кваліфікації осіб, які мають намір працевлаштуватися в одній із країн Європейського Союзу, хоч навчалися поза її межами.

Виклад основного матеріалу. У Європейському Союзі визнання кваліфікації здійснюється для академічних і професійних цілей. Академічне визнання пов'язане винятково з процесом навчання. Воно стосується випадків зміни країни проживання студентами й кореспондує цьому вибору: або продовжити на новому місці навчання, яке вже було розпочате, або ж розпочати нові навчальні програми за кордоном. Такі процедури здійснюються за правилами Болонського процесу й відповідно до Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій щодо вищої освіти в європейському регіоні (1997 р.)². Однак після завершення навчання студенти розпочнуть пошук роботи. Деякі з них бажатимуть переїхати до іншої держави-члена, аніж країна навчання, і от тоді потребуватимуть визнання їхньої професійної кваліфікації.

Визнання професійної кваліфікації належить до компетенції ЄС ще з часів Римського договору (1957 р.). Нині основою професійного визнання є стаття 53 Договору про функціонування ЄС. Згідно з нею, Європейський Парламент і Рада уповноважені ухвалювати директиви щодо взаємного визнання дипломів, сертифікатів та інших документів, що засвідчують кваліфікацію, а також щодо узгодження положень, встановлених у законах, підзаконних або адміністративних актах держав-членів про започаткування та ведення діяльності самозайнятими особами.

У літературі розрізняють два види професійного визнання: фактичне (*de facto*) і юридичне (*de jure*) [2, с. 45]. Основна відмінність між ними полягає в тому, що юридичне визнання стосується регламентованих професій³, тоді як фактичне – нерегульованих.

Спеціальних правових інструментів щодо визнання кваліфікації для нерегульованих професій в ЄС немає, адже доступ до таких здійс-

нюється завдяки свободі вільного пересування осіб. Водночас відсутність вимог для визнання кваліфікації щодо нерегульованих професій призводить до того, що роботодавець, який розглядає можливість найму іноземного фахівця, самостійно вирішуватиме, чи є кваліфікація останнього достатньою для виконання необхідних робіт [3]. За такої умови роботодавець повинен оцінити не лише документи, які підтверджують кваліфікацію, отриману працівником за результатами академічного навчання, а й ті, що засвідчують його практичний досвід.

Відсутність спеціального правового акту з питань професійного визнання для нерегульованих професій в ЄС компенсує Рекомендація Європейського Парламенту й Ради від 23 квітня 2008 р. «Про створення Європейської кваліфікаційної рамки для навчання протягом усього життя» [4]. Зокрема, вона допомагає роботодавцям краще розуміти й порівнювати рівні кваліфікацій у різних країнах, різних системах освіти й навчання.

Правове забезпечення визнання кваліфікації для регульованих професій здійснюється у двох площинах: законодавчій і судовій. Уже звикло Суд ЄС доклав чимало зусиль для однакового розуміння положень відповідних правових актів ЄС. Зокрема, в 1991 р. Суд ЄС в справі *Irène Vlassopoulou v Ministerium für Justiz, Bundes- und Europaangelegenheiten Baden-Württemberg* [5] сформулював один з основних принципів професійного визнання. За матеріалами справи, Суду необхідно було з'ясувати, чи мають національні вимоги щодо кваліфікаційних характеристик та їхнього документального підтвердження пріоритет над фактичною кваліфікацією особи та її практичним досвідом, здобутими в іншій державі-члені, в контексті професійного визнання. Суд відповів, що пріоритету немає. Держави-члени повинні враховувати всі дипломи, посвідчення та інші докази кваліфікації, отримані в другій державі-члені. Отже, грецька юристка, яка захистила докторський ступінь у Німеччині й співпрацювала з німецькою юридичною фірмою, надаючи останній консультації, отримала право працювати в Німеччині, хоч і не навчалась у німецькому університеті юриспруденції та не складала двох обов'язкових державних іспитів. Практичний досвід, який вона отримала як у державі походження, так і в приймальній державі, на думку Суду ЄС, також повинен бути оцінений у контексті професійного визнання.

В основі професійного визнання для регульованих професій лежить принцип взаємності,

² Конвенція була спільно розроблена Радою Європи та ЮНЕСКО [1].

³ Регульованими вважаються професії, доступ до яких надається відповідно до спеціальних правових актів.

що є одним з основних принципів лібералізації транскордонних економічних відносин і вважається одним із засобів забезпечення свобод внутрішнього ринку ЄС [6, с. 1785]. Згідно з ним, кваліфікація, здобута відповідно до законів і правил в одній державі-члені, повинна бути визнана такою в іншій державі-члені. Тобто, законна сила документів про освіту, які видала іноземна держава, що є членом ЄС, підтверджується уповноваженими національними органами іншого члена ЄС з метою доступу до навчання чи професійної діяльності.

Початково гармонізація вимог щодо визнання дипломів і кваліфікації здійснювалась за окремими професіями, що було незручно й неефективно [7, с. 81]. Тому 7 вересня 2005 р. у результаті реформування п'ятнадцять чинних на той час директив було скасовано й ухвалено одну [6, с. 1788]. А саме, Директиву 2005/36/ЄС [8], що й натеper залишається основним правовим актом ЄС із питань визнання кваліфікації, який регулює доступ до ринків праці держав-членів, де професіонал займається регульованою професією.

Положення цієї Директиви поширюються на усіх громадян держав-членів, які хочуть займатися регульованою професією в державі-члені, тобто професійною діяльністю, доступ до якої можна отримати лише за умови відповідності необхідній кваліфікації. До сфери її застосування належать будь-які регульовані професії, в тому числі й ті, які вимагають здобуття диплому про юридичну освіту як передумову отримання доступу до неї [9, с. 137]. Винятком із цього правила є лише державні нотаріуси, які призначаються офіційним актом органу публічної влади. Щоправда, цей виняток є умовним, адже кожна держава-член самостійно може вирішувати, на яких умовах і в якому порядку кваліфікація нотаріуса, отримана за її межами, вважатиметься достатньою для здійснення відповідної діяльності [10].

Крім цього, у 2013 р. дію положень Директиви 2005/36/ЄС було розширено. Це відбулось у результаті її суттєвого оновлення, яке було здійснене за допомогою Директиви 2013/55/ЄС [11], і тепер вона також стосується всіх громадян держави-члена, які пройшли професійне стажування за межами своєї країни-члена.

Які саме професії вважатимуться регульованими, кожна держава вирішує самостійно. Це, звісно, спричиняє виникнення суттєвих відмінностей національного правового регулювання із

цього питання⁴. А проте, сім професій регулюються у всіх державах-членах ЄС. Це, зокрема, лікарі, медичні сестри загальної терапії, стоматологи, ветеринари, акушерки, фармацевти й архітектори [2, с. 51].

На виконання вимог Директиви 2005/36/ЄС фахівці цих професій автоматично отримують професійне визнання у всіх державах-членах. Це стало можливим через уніфікацію освітніх стандартів для їхньої підготовки. Наприклад, навчання для медичних сестер загальної терапії в кожній країні-члені повинно містити як мінімум три роки навчання, що складається з теоретичної та клінічної частини, зміст яких також узгоджений. Крім того, Директива 2005/36/ЄС описує знання, уміння та навички, якими повинна володіти медсестра загальної терапії після закінчення курсу навчання. Отже, якщо особа пройшла таке стандартизоване навчання, то її професійна кваліфікація вважається підтвердженою. У додатку 5 Директиви наводяться допустимі докази формальної кваліфікації, характерні для держав-членів. Та часом кваліфікація медичної сестри загальної терапії може не відповідати критеріям, встановленим у системі автоматичного підтвердження. У цій ситуації вона все ж може розраховувати на подальше працевлаштування, здобувши професійне визнання на загальних підставах.

Таким чином, розмежовують автоматичне й загальне професійне визнання [12, с. 150]. За загальним правилом, фахівці регульованих професій можуть отримати доступ до своєї професії в іншій державі-члені за умови відповідності одному з п'яти рівнів кваліфікації. Офіційними документами, які засвідчують отримання відповідного рівня кваліфікації, є:

- a) атестаційний документ про компетенції, виданий на підставі освітнього курсу, який не є частиною свідоцтва або диплома;
- b) атестаційний документ, що засвідчує успішне закінчення курсу середньої освіти;
- c) диплом, що засвідчує успішне закінчення навчання на рівні середньої спеціальної освіти тривалістю не менше, ніж рік;
- d) диплом, який підтверджує успішне закінчення навчання на рівні вищої освіти тривалістю не менше трьох років;
- e) диплом, який підтверджує успішне закін-

⁴ Дізнатись, які професії належать до регульованих у конкретних країнах-членах ЄС, можна за посиланням: European Commission. "Regulated professions database". URL: <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/>.

чення навчання на рівні вищої освіти тривалістю не менше чотирьох років.

Якщо доступ до регламентованої професії в приймальній державі-члені залежить від опанування певною професійною кваліфікацією, компетентний орган цієї держави-члена надає доступ до цієї професії та право займатися нею на тих самих умовах, що й для власних громадян, тим заявникам, які мають документи про кваліфікацію або інші допустимі докази.

Доступ до регульованої професії також можуть отримати особи, які здійснювали діяльність за професією протягом одного року на основі повної зайнятості або протягом еквівалентного періоду на основі часткової зайнятості за попередні 10 років у будь-якій державі-члені ЄС, що не відносить цю професію до регульованих, за умови представлення одного або декількох свідоцтв (документів) на підтвердження професійної компетенції.

Таким чином, на рівні ЄС не закріплено, які ж професії вважати регульованими. Натомість встановлюються загальні критерії та рівні кваліфікації, документальне підтвердження яких є підставою для професійного визнання.

Якщо ж кваліфікація заявника все ж не відповідає необхідному рівню в приймальній державі-члені, то підтвердити таку допоможуть компенсаційні заходи. Відповідно до статті 14 Директиви 2005/36/ЄС, такі заходи мають форму адаптаційного періоду (стажування) або тесту на придатність (кваліфікаційний іспит). Особа самостійно може обирати серед запропонованих заходів, але в певних випадках її можуть позбавити цього права. Наприклад, у разі, якщо особа претендує на визнання кваліфікації для здійснення діяльності, що полягає в застосуванні національного права держави-члена, що приймає працівника, й суттєвим і постійним елементом якої є консультування з питань національного права. Як засвідчує практика, вибір між проходженням тесту на придатність та адаптаційним стажуванням забезпечує достатні гарантії щодо встановлення рівня професійної кваліфікації особи, тому будь-який відступ від цього вибору повинен бути обґрунтований потребою захисту загальних інтересів.

Держави-члени, в яких особа прагне здобути професійне підтвердження, можуть вимагати проходження адаптаційного періоду тривалістю до трьох років або складання тесту на професійну придатність лише в разі, якщо:

- тривалість навчання особи є щонайменше на рік коротшою, ніж вимагається у приймальній державі-члені;

- освіта, яку вона здобула, охоплює істотно інший матеріал, ніж той, що викладають у приймальній державі-члені ЄС;

- регульована професія в приймальній державі-члені ЄС охоплює один або кілька видів регульованої професійної діяльності, що не існують в рамках відповідної професії в державі походження [12, с. 209].

Якщо ж відмінності між кваліфікаційним рівнем особи й вимогами щодо регульованої професії в державі-члені настільки суттєві, що зацікавленій особі довелося б пройти повний цикл перенавчання в приймальній державі-члені, то таким професіоналам можуть запропонувати лише частковий доступ. Цей підхід утвердився завдяки судовій практиці [13; 14], а у 2013 році відповідні положення доповнили Директиву 2005/36/ЄС. Згідно з ними, професіонали можуть отримати частковий доступ до регульованої професії в іншій державі, що є членом ЄС, якщо вони в країні свого громадянства вважаються повністю кваліфікованими, однак нормативні вимоги до такої ж професійної кваліфікації в державі-члені, на працевлаштування в якій претендує особа, істотно інакші. Водночас види діяльності, які в рамках часткового визнання може виконувати професіонал, обмежені. Фактично особі дозволять займатися лише окремими видами діяльності в рамках відповідної професії.

Ще один випадок, який знайшов своє розв'язання в Директиві, стосується доступу до ринку праці громадян ЄС, що навчалися за його межами. Відповідно до Директиви, їхня кваліфікація вважатиметься достатньою, лише якщо вони матимуть трирічний професійний досвід роботи в державі-члені, яка визнала таку кваліфікацію відповідною до національних правил, за винятком випадків, коли професіонал здійснює одну із семи вищенаведених регульованих професій. Таким чином професіонал, який отримав кваліфікацію за межами ЄС, може претендувати на працевлаштування в державах-членах ЄС лише в разі, якщо знайде одну з держав-членів, яка визнає його кваліфікацію та пропрацює там щонайменше три роки. За таких обставин будь-який документ про освіту, виданий у третій країні, коли його власник має трирічний професійний досвід за відповідною професією на території держави-члена, яка визнала вказаний документ і посвідчила відпо-

відний професійний досвід, є достатньою підставою для професійного визнання.

Наведений варіант діє лише щодо громадян ЄС, а от щодо підтвердження професійної кваліфікації громадян третіх держав уже не застосовується. Однак вони можуть працевлаштуватися в ЄС відповідно до комунітарних правил про легальну імміграцію.

Директива 2005/36/ЄС також не перешкоджає ухваленню на рівні ЄС інших правових актів із питань визнання кваліфікації для визначених професій. До того ж у разі ухвалення такого спеціального акту його положення матимуть пріоритет перед Директивою 2005/36/ЄС, навіть якщо прийняті в часі раніше за неї. Нині спеціальні правила професійного визнання закріплені:

– Директивою 98/5/ЄС від 16 лютого 1998 р. про полегшення юридичної практики на постійній основі в державі-члені, відмінній від тієї, де було отримано кваліфікацію [15];

– Директивою 2006/43/ЄС від 17 травня 2006 р. про обов'язковий аудит річної та консолідованої бухгалтерської звітності [16];

– Регламентом 1071/2009 від 21 жовтня 2009 р. про загальні правила щодо умов, яких треба дотримуватися для здійснення професійної діяльності оператора автомобільних перевезень [17];

– Директивою 2016/97 від 20 січня 2016 р. про страхове розподілення [18];

– Директивою 2017/2397/ від 12 грудня 2017 р. про визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплаванні [19].

Висновки і пропозиції. Таким чином, в Європейському Союзі визнання професійної кваліфікації засвідчує достатність отриманої кваліфікації для здійснення професійної діяльності за конкретною спеціальністю в країні перебування. А способи підтвердження кваліфікації відрізняються залежно від типу професії та наявності громадянства Союзу. Наприклад, взаємне визнання дипломів лікаря-стоматолога дозволяє випускнику німецького медичного вишу практикувати у Франції або Італії, а випускнику французького вишу лікувати пацієнтів в Іспанії або Швеції й так далі.

Визнання кваліфікації важливе для підвищення рівня мобільності для професіоналів, тому правове регулювання відповідних відносин вимагає чіткості й прозорості. Ухвалена у 2005 р. Директива 2005/36/ЄС після значного оновлення у 2013 р. все ж не змогла усунути всіх перешкод для реалізації основних економічних

свобод, які пов'язані з визнанням професійних кваліфікацій. Зокрема, оцінювання кваліфікації осіб нерегульованих професій на практиці часто не проводиться на належному рівні. Недостатнє знання освітньої системи інших держав-членів і відсутність документальних підтверджень професійної кваліфікації призводять до небажання роботодавців брати на роботу громадян ЄС з іноземною кваліфікацією. Тому ухвалення нових актів вторинного права ЄС із цих питань для вдосконалення чинної системи визнання та спрощення життя фахівців різних професій, у тому числі й за межами ЄС, вкрай актуальне.

Список використаної літератури:

1. Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region No. 165. Lisbon, 11/04/1997. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f2c7>.
2. Kortese L. Exploring professional recognition in the EU: a legal perspective. *Journal of International Mobility*. 2016/1. No. 4. Pp. 43–58.
3. Non-regulated professions. *ENIC-NARIC*: website. URL: <http://www.enicnaric.net/non-regulated-professions.aspx>.
4. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. OJ C 111. 06.05.2008. Pp. 1–7.
5. Judgment of the Court of 7 May 1991. Irène Vlassopoulou v Ministerium für Justiz, Bundes- und Europaangelegenheiten Baden-Württemberg. Case C-340/89. ECLI:EU:C: 1991:193.
6. Гамарская Е.С. Правовые проблемы регулирования признания профессиональных квалификаций в Европейском Союзе. *Актуальные проблемы российского права*. 2014. № 8 (45). С. 1785–1790.
7. Право Европейского Союза : в 2 т. / С.Ю. Кашкин, П.А. Калиниченко и др. Т. 2 : Особенная часть. Основные отрасли и сферы регулирования права Европейского Союза. Правовые аспекты участия России в европейских интеграционных процессах. Москва : Юрайт, 2013. 1023 с.
8. Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. OJ L 255. 30.09.2005. Pp. 22–142.
9. Четвериков А.О. Правовое регулирование взаимного признания образования и квалификаций в Европейском Союзе: опыт системного анализа. *Вестник университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА)*. 2018. № 5. С. 132–145.
10. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 24 May 2011. *European Commission v Kingdom*

- of Belgium. Case C-47/08. ECLI identifier: ECLI:EU:C: 2011:334.
11. Directive 2013/55/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 amending Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications and Regulation (EU) No 1024/2012 on administrative cooperation through the Internal Market Information System (the IMI Regulation'). OJ L 354. 28.12.2013. Pp. 132–170.
 12. Заплата Т.С. Режим взаимного признания профессиональных квалификаций как основа эффективности осуществления трудовой и академической мобильности граждан Европейского Союза. *Вестник университета имени О.Е. Кутафина (МГЮА)*. 2018. № 5. С. 146–152.
 13. Judgment of the Court (First Chamber) of 19 January 2006. Colegio de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos v Administración del Estado. Case C-330/03. ECLI identifier: ECLI:EU:C: 2006:45.
 14. Judgment of the Court (First Chamber), 27 June 2013. Eleftherios-Themistoklis Nasiopoulos v Ipourgos Igiias kai Pronias. Case C-575/11. ECLI identifier: ECLI:EU:C: 2013:430.
 15. Directive 98/5/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 to facilitate practice of the profession of lawyer on a permanent basis in a Member State other than that in which the qualification was obtained. OJ L 77. 14.03.1998. Pp. 36–43.
 16. Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC. OJ L 157. 09.06.2006. Pp. 87–107.
 17. Regulation 1071/2009 of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing common rules concerning the conditions to be complied with to pursue the occupation of road transport operator and repealing Council Directive 96/26/EC. OJ L 300. 14.11.2009. Pp. 51–71.
 18. Directive 2016/97 of the European Parliament and of the Council of 20 January 2016 on insurance distribution (recast). OJ L 26. 02. 2.2016. Pp. 19–59.
 19. Directive 2017/2397 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 on the recognition of professional qualifications in inland navigation and repealing Council Directives 91/672/EEC and 96/50/EC. OJ L 345. 27.12.2017. Pp. 53–86.

Rym O. M. Legal regulation of the professional qualification recognition of a person for employment in the European Union

The article deals with some aspects of the procedure of professional qualification recognition of persons who intend to work in one of the countries of the European Union. The preconditions for the establishment of special supranational rules for recognizing a person's qualifications in the case of receiving the appropriate education in a Member State other than the country of the desired job are analyzed. It is noted that there are two types of professional recognition: factual and legal. The main difference between them is that legal recognition applies to regulated professions, while actual recognition applies to unregulated professions. The author emphasizes that at the EU level it is not specified which professions are considered regulated. Instead, general criteria and levels of qualification are established, the documentary evidence of which is the basis for professional recognition. It is argued that the legal regulation of recognition of qualifications for regulated professions is carried out in two areas: legislative and judicial. It is emphasized that there are no special legal instruments on the recognition of qualifications for unregulated professions in the EU, and access to such is provided through the freedom of free movement of persons. It is highlighted that professional recognition for regulated professions is based on the principle of reciprocity, which is one of the basic principles of liberalization of cross-border economic relations and is considered one of the means of ensuring the freedoms of the EU internal market. According to it, a qualification obtained under the laws and regulations of one Member State must be recognized as such in another Member State. That is, the validity of educational documents issued by a foreign state that is a member of the EU is confirmed by the authorized national authorities of another EU member for access to education or professional activities. It is concluded that in the European Union the recognition of professional qualifications certifies the sufficiency of the obtained qualification for carrying out professional activity in a specific specialty in the host country. And the methods of proving qualifications differ depending on the type of profession and the availability of citizenship of the Union.

Key words: European Union, employment, professional qualification, principle of reciprocity, regulated profession.